

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Elišky Cihlářové a soudců JUDr. Karla Šimky a Jaroslava Hubáčka v právní věci žalobce: **Z. S.,** proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení,** Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 12. 2011, č. j. 2 Ad 32/2011 - 39,

takto:

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 12. 2011, č. j. 2 Ad 32/2011 – 39, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 13. 12. 2011, č. j. 2 Ad 32/2011 - 39, zamítl návrh žalobce (dále jen „stěžovatel“) na ustanovení právního zástupce v řízení o žalobě proti rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 30. 3. 2011, č. j. 5402082477/47091-SD. V odůvodnění usnesení krajský soud uvedl, že příjmy stěžovatele dosahují 7050 Kč měsíčně, tj. více než 84 000 Kč ročně. Stěžovatel žije ve společné domácnosti s manželkou, která je osobou samostatně výdělečně činnou, a bydlí v nemovitosti – ve statku. Hospodářské výsledky podnikání jeho manželky nehrají v posuzování jeho nároku roli. I kdyby měl stěžovatel roční příjem cca 80 000 Kč, nejeví se tato suma natolik nepřiměřenou, že by zde byly důvody pro osvobození od soudních poplatků. Důvody vzniku dluhů stěžovatele ve výši bezmála 2 mil. Kč doloženy nebyly. Stěžovatel tak neunesl důkazní břemeno, jež spolu s břemenem tvrzení patří mezi povinnosti žadatele o osvobození od soudního poplatku a jsou tak obě atributem předpokladu úspěšnosti takové žádosti. Krajský soud nemohl předpoklady pro osvobození od soudních poplatků vyhodnotit jako oprávněné, neboť stěžovatel je neprokázal.

Proti tomuto usnesení podal stěžovatel v zákonné lhůtě kasační stížnost, v níž namítal, že krajský soud jej nepoučil o tom, že by měl doložit existenci a důvody dluhů, které uvedl ve formuláři 060 s. ř. s. Tyto dluhy vznikly na základě předchozích ztrát z podnikání jeho manželky V. S. Bohužel situací manželky se krajský soud odmítl zabývat. Také opomenul fakt, že příjem 7080 Kč měsíčně je jediným zdrojem příjmů pro stěžovatele, jeho manželku a jejich domácnost. Tato částka je tak na samé hranici životního minima a nedovoluje v žádném případě vlastní obranu jeho práv. Krajský soud také nezohlednil to, že hlavním důvodem žádosti o ustanovení zástupce byla skutečnost, že stěžovatelův zdravotní stav mu nedovoluje hájit svá práva před soudem osobně. Z dokladů, které má krajský soud k dispozici, je zřejmé, že z důvodu silné koktavosti, která se prohlubuje v případě stresu, není stěžovatel vůbec schopen komunikovat. Proto stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení krajského soudu v souladu s ust. § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel, přičemž neshledal vady uvedené v odstavci 3 citovaného ustanovení, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Podle ust. § 35 odst. 8 věta první s. ř. s. může navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.

Podle ust. § 36 odst. 3 s. ř. s. účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.

Ustanovení zástupce ve smyslu ust. § 35 odst. 8 s. ř. s. je, stejně jako osvobození od soudních poplatků, procesním institutem, jehož účelem je umožnit účastníku řízení přístup k soudní ochraně ve smyslu čl. 36 odst. 1, 2 Listiny základních práv a svobod. V případě ustanovení zástupce je nutno posuzovat naplnění dvou kumulativních podmínek. První z nich je existence předpokladů pro osvobození od soudních poplatků a druhou, zda je ustanovení zástupce nezbytné k ochraně práv účastníka řízení. Skutečnost, že se v dané věci jedná o řízení, jež je od soudních poplatků ze zákona osvobozeno (§ 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů), nemá vliv na zkoumání předpokladů, za nichž je třeba ustanovit účastníku řízení zástupce (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2011, č. j. 4 Azs 22/2011 – 46, dostupný na www.nssoud.cz).

V případě zkoumání existence předpokladů pro osvobození od soudních poplatků je podle ust. § 36 odst. 2 s.ř.s. nutno nejprve posoudit majetkové poměry žadatele a dále povahu sporu, který vede (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, dostupný na www.nssoud.cz).

Ke svým majetkovým poměrům stěžovatel uvedl, že jediným příjmem jeho rodiny je invalidní důchod ve výši 7050 Kč a že má vůči němu pohledávku Česká spořitelna, a. s. a I. H. v celkové výši cca 2 mil. Kč. Dále uvedl, že bydlí ve společné domácnosti s manželkou v zemědělské usedlosti, která je ruinou bez sociálního zařízení, v zimním období i bez tekoucí vody. Manželka jako podnikatelka v zemědělství je již dva roky ve ztrátě.

Krajský soud při hodnocení majetkových poměrů stěžovatele pochybil, neboť vycházel z nesprávného právního názoru, že příjmy manželky jsou při posuzování předpokladů pro osvobození od soudních poplatků nerozhodné a že stěžovatel nedoložil důvody vzniku dluhů. Příjem manželky je totiž příjmem, který slouží k uspokojování potřeb rodiny a úhradě nákladů společné domácnosti (§ 19 zákona č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Pokud jde o příčiny, který způsobily tíživou majetkovou situaci žadatele o osvobození od soudních poplatků, tyto jsou pro posouzení předpokladů pro osvobození od soudních poplatků irelevantní. Rozhodující jsou pouze majetkové poměry, protože příčiny, které k nim vedly, zákonodárce jako kritérium pro posouzení nestanoví (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS a na www.nssoud.cz).

Kategorický závěr krajského soudu, že roční příjem cca 80 000 ročně se mu nejeví jako nepřiměřený, vychází z nedostatečně zjištěného skutkového stavu. V dané věci měl krajský soud vyzvat stěžovatele, aby prokázal výši svého příjmu a příjem své manželky, např. daňovým přiznáním za poslední dvě zdaňovací období, a dále existenci tvrzených dluhů a jejich konkrétní výši. Pokud by krajský soud dospěl k závěru, že stěžovatel doložil, že nemá dostatečné prostředky, je třeba, aby posoudil žalobu z hlediska druhého předpokladu pro osvobození, a to, zda návrh nemůže být zjevně neúspěšný.

Dospěje-li krajský soud k závěru, že předpoklady pro osvobození od soudních poplatků jsou u stěžovatele zcela nebo zčásti splněny, je třeba posoudit druhý předpoklad pro ustanovení zástupce, tj. nezbytnost k ochraně práv stěžovatele v soudním řízení. V této souvislosti Nejvyšší správní soud odkazuje např. na rozsudek ze dne 16. 11. 2011, č. j. 6 Ads 130/2011 – 30, dostupný na www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud z výše uvedených důvodů napadené usnesení krajského soudu podle ust. § 110 odst. 1 věta první před středníkem s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, v němž je krajský soud podle odst. 4 citovaného ustanovení vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku. O věci bylo rozhodnuto bez jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s., podle něhož o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. února 2012

JUDr. Eliška Cihlářová
předsedkyně senátu